

KAMER MUZIEK NIJMEGEN

74E SEIZOEN
2023—2024

NSvK-CONCERT 2
WOENSDAG 1 NOVEMBER 2023
20.15 UUR

NINO GVETADZE
PIANO

CONCERTGEBOUW DE VEREENIGING
NIJMEGEN

Vanavond klinkt enkel romantische muziek, maar toch beslaat het programma drie eeuwen. Pianiste Nino Gvetadze selecteerde voor haar recital vijf composities waarin de componisten terugrijpen op elementen uit vervlogen tijden. Voor de een was het een technische oefening, voor de ander getuigt het van de typisch romantische 'Sehnsucht' – het diepe verlangen naar iets onbereikbaars.

Na haar afstuderen aan het Staatsconservatorium in Tblisi, Georgië, kwam Nino Gvetadze naar Nederland om verder te studeren. Zij doceert nu zelf aan de conservatoria van Den Haag en Amsterdam. Meer nog dan docent, is zij pianiste. Zij speelt al vanaf zesjarige leeftijd met fameuze orkesten en dirigenten, en treedt op over de hele wereld. Ook als kamermusicus maakt zij furore. Met ensembles in verschillende samenstellingen en als solist treedt zij op in binnen- en buitenland. Gvetadze is voorts artistiek leider van zowel het Naarden International Piano Festival als het Delfts Kamermuziekfestival. Hoe virtuoos haar spel ook is (en dat is het), Gvetadze is eerst en vooral een verhalenverteller. Dat begint al met de samenstelling van haar programma. Vanavond klinken vijf werken waarbij de componisten terugrijpen op een historisch element, en die stuk voor stuk de fantasie prikkelen. Gvetadze laat de componisten spreken en bezorgt u klanken van weleer.

Sterk gestructureerde rapsodieën

Gvetadze opent de avond met twee rapsodieën van **Johannes Brahms** (1833–97). Deze Duitse componist bleef zich zijn leven lang ontwikkelen. Brahms begon zijn carrière dan ook jong en componeerde al als tiener. In zijn vroege jaren leerde hij volksmuziek kennen, die hij in zijn composities liet doorklinken. Later zou hij barokke vormkenmerken bestuderen en in die stijl componeren. De *Zwei Rhapsodien* (op.79) schreef hij in de zomer van 1879. Ze behoren tot de langste eendelige solowerken voor piano die Brahms componeerde. Een rapsodie is normaliter een stuk dat verschillende stemmingen in een vrije vorm samenbrengt. Deze rapsodieën van Brahms zijn evenwel sterk gestructureerd. In de eerste zijn drie delen hoorbaar. De tweede is gebaseerd op een vierdelige sonatevorm, maar zonder pauze tussen de afzonderlijke delen zoals bij een sonate wel gebruikelijk is.

Herleving van oude thema's

De *Variaties en fuga op een thema van Händel* (op.24) voltooide Brahms in 1861. Hij scoorde er een jaar later, toen hij Wenen bezocht, hoge ogen mee. Onder meer Richard Wagner, met wie hij daar kennismakte, was vol bewondering over wat er met oude thema's in nieuwe tijden nog gedaan kon worden. In deze neobarokke compositie zet Brahms eerst het thema neer: de air, het derde deel uit de *Suite in Bes* van Georg Friedrich Händel uit 1733. Op dit thema volgen vijftientig variaties die al net zo kort zijn als Händels air en tussen de halve en de anderhalve minuut duren. In deze variaties refereert Brahms ook in neobarokke stijl aan het werk van Johan Sebastian Bach, en in neoklassieke stijl aan dat van Ludwig van Beethoven. Daarnaast is de structuur ervan gebaseerd op Bachs Goldbergvariaties en de Diabellivariaties van Beethoven uit respectievelijk 1741 en 1819–23. Brahms sluit het werk af met een fuga, die eveneens een variatie is op Händels air.

Suite in oude stijl

Ook de Holberg Suite (op.40) van de Noorse componist **Edvard Grieg** (1843-1907) is een neobarok stuk. Het is geschreven ter gelegenheid van de tweehonderdste verjaardag van Ludvig Holberg. Deze in Noorwegen geboren en in Denemarken gestorven auteur wordt in beide landen gevierd als 'de vader van de literatuur'. Voor zijn verjaardag keerde Grieg terug naar Holbergs tijd, zoals ook blijkt uit de volledige titel van het stuk *Fra Holbergs tid, Suite i gammel stil* (vert. 'uit Holbergs tijd, suite in oude stijl'). Hij schreef een suite naar barok voorbeeld, bestaande uit een preludium, sarabande, gavotte, air en rigaudon. Grieg componeerde het werk voor solo piano en bewerkte het een jaar later voor strijkorkest.

programma

1 Johannes Brahms (1833–97)

Twee rapsodieën voor piano, op.79 (1879)

- I Rapsodie in b
- II Rapsodie in g

2 Johannes Brahms (1833–97)

Variaties en fuga op een thema van Händel, op.24 (1861)

pauze

3 Edvard Grieg (1843–1907)

Holberg Suite, op.40 (1884)

- I Präludium (Allegro vivace)
- II Sarabande (Andante)
- III Gavotte (Allegretto) – Musette (poco più mosso) – Gavotte
- IV Air (Andante religioso)
- V Rigaudon (Allegro con brio)

4 Franz Liszt (1811–86)

Tarantella da Guillaume Louis Cottrau, uit *Années de Pèlerinage: Venezia e Napoli*, S.162 (1859)

5 Franz Liszt (1811–86)

Rhapsodie Espagnole, S.254 (1858)

Afgaande op het eerste deel lijkt het alsof Grieg die orkestratie van begin af aan al in zijn hoofd heeft gehad. Er gebeurt immers zo veel in dit preludium. In de sarabande en gavotte klinken de barokke vormkenmerken in de vele herhalingen en omspelingen van een centraal thema en afwisselingen in dynamiek sterk door. In de ingetogen air weet Grieg een ontroerende intimiteit te creëren die sterk contrasteert met de volheid van het preludium en het vormtechnische tweede en derde deel. Het rigaudon tot slot is een volwaardige finale, waarin zowel de orkestrale volheid, de vormtechnische kracht en ook de ingetogenheid op logische wijze samenkomen.

Een sublieme concerttarantella

Voor zijn *Années de Pèlerinage* (S.162) grijpt Franz Liszt (1811–86) terug op literaire cycli als die van Johann Wolfgang von Goethe en Lord Byron. Vooral de romantische zoektocht naar zichzelf inspireerde de componist. Zijn *pelgrimsjaren* bestaan uit drie pianosuites, die elk voor een eigen jaar en een eigen thema staan. De tarantella die Gvetadze speelt, is het laatste deel van het tweede jaar, een suite die gaat over de liefde en die geïnspireerd is door Italië. Liszt put voor zijn tarantella expliciet uit *Passatempi Musicali*. Dat is een verzameling Napolitaanse liederen, die aan het begin van de negentiende eeuw zijn uitgegeven door Guillaume Louis Cottrau, een van oorsprong Franse componist en muziekuitgever. Een tarantella is een Zuid-Italiaanse dans in 6/8-maat. Liszts uitwerking is een subliem voorbeeld van een concerttarantella. Duidelijk hoorbaar zijn zowel de stijl- en tempowisselingen alsook de chromatische toonladders die deze gestileerde vorm kenmerken

Iberische klanken

De *Rhapsodie Espagnola* (S.254) van Liszt grijpt niet terug op vroegere tijden, maar houdt de luisteraar in het zonnige zuidwesten van Europa. Nadat de Hongaarse pianist/componist in 1844 een relatie heeft beëindigd, reist hij door Europa. Hij treedt dan op in een groot aantal landen. In 1845 doet hij Spanje en Portugal aan. Deze rapsodie uit 1858 zou vooral gebaseerd zijn op indrukken uit die reis. De rapsodie laat Iberië klinken en doet de oude Spaanse dansvormen van de middeleeuwse Folia en de Jota herleven. Het is een technisch ingewikkeld stuk, dat het uiterste vraagt van de pianist. Deze opzweepende compositie geeft de avond een waardige, energieke finale!

Jeske van Dongen

ntr:

NTR Avondconcert zendt dit concert rechtstreeks uit op NPO Klassiek. De registratie is daarna dertig dagen terug te luisteren via www.npoklassiek.nl/avondconcert. Denkt u er bij het concert aan dat u uw telefoon uitzet?

volgend concert

woensdag 29 november 2023

Benjamin Grosvenor, Hyeyoon Park,

Timothy Ridout en Kian Soltani

met muziek van Bridge, Fauré en Brahms